

Instructie & antwoorden bij het dossier Sem Penner

U kunt op verschillende manieren de les insteken.

1. Over het dossier praten.
2. De opdrachten maken; in één les of verdeeld over een aantal lessen.

Achtergrondinformatie

Sem is 20 en studeert BBL elektrotechniek (1 dag school en 4 dagen werken). Hij heeft ADHD. Hij gamet fanatiek en houdt zich met energiedrankjes op de been. Het gaat niet goed op zijn werk en leerplek. Op het eind van het dossier krijgt hij te horen dat hij niet meer hoeft terug te komen op deze werkplek. Hij verandert ook van studie.

Sem woont nog thuis maar wil graag het huis uit. Zijn ouders hebben schulden. Sem mag zich hier niet mee bemoeien maar heeft wel veel last van de spanningen thuis.

Sem samengevat:

- Hij is zoekende naar zijn eigen weg in het leven. Wie ben ik en wat wil ik zijn belangrijke vragen in zijn leven.
- Hij heeft een moeilijke relatie met zijn ouders.
- Hij heeft ADHD.
- Hij heeft een gameverslaving. Hij geeft hier veel geld aan uit en trekt zich veel terug op zijn kamer om zich af te sluiten van de echte wereld.
- Hij heeft een beperkt sociaal netwerk om op terug te vallen.
- Hij heeft een (ongezond) dag- en nachtritme, hij houdt zich met energiedrankjes op de been.

In de dossiers spelen vaak allerlei zaken door elkaar. Schuldenproblematiek kan een (onderdeel van de) oorzaak zijn van psychische problemen, een verslaving, het hebben van een beperkt sociaal netwerk en slechte woonsituatie.

We weten uit onderzoek dat hoe eerder er hulp wordt gezocht voor problemen bij professionals hoe beter er veelal geholpen kan worden.

Meer info online

- Per levensfase of per onderwerp meer informatie over financiële zaken.
<http://www.wijzeringeldzaken.nl/>
- Tips & trucs voor jongeren (12-25 jaar) over omgaan met geld.
<http://www.edgie.nl/>
- Hulp bij schulden en wettelijke regelingen van de overheid.
<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/schulden>
- In 5 stappen naar een oplossing. <http://www.zelfjeschuldenregelen.nl>
- Onderzoek van het lectoraat Schulden en Incasso van de HU over het werkveld schulden en incasso.
<http://www.onderzoek.hu.nl/Kenniscentra/Sociale-Innovatie/Schulden-en-Incasso.aspx>
- Onderzoek van het Nibud over schulden <http://www.nibud.nl/kennisdiensten/schuldpreventie/jongeren.html>

1. Over het dossier praten

- Document **dossier Sem Penner** uitprinten en uitdelen in de klas.

Er zijn een aantal thema's in het dossier waar aandacht aanbesteed wordt.

- Verslaving
  - Wanneer ben je verslaafd? Hoe denken jullie over Sem's gamegedrag?
  - Wat vinden jullie van zijn dag- en nachtritme en het gebruik van energiedrankjes om lange dagen te kunnen maken?
- Relaties met ouders en vrienden
  - Hoe belangrijk is een sociaal netwerk volgens jullie?
  - Hoe denken jullie over de relatie die Sem met zijn ouders heeft? En wat zouden jullie doen als je in de situatie van Sem bevindt?
- Studie en werk
  - Hoe denken jullie over jullie eigen toekomst? Heb je dezelfde baan over 30 jaar?

- Hoe denken jullie over het wisselen van studie? En wat zouden jullie doen als je in de situatie van Sem bevindt?

2. Opdrachten

- Document **dossier Sem Penner** uitprinten en uitdelen in de klas.
- Document **opdrachten Sem Penner** uitprinten en uitdelen in de klas.

Er zijn 5 verschillende dossiers. Deze kunnen gelijktijdig in de klas worden ingezet; iedere groep een ander dossier. Of u kunt er voor kiezen om met de gehele klas aan hetzelfde dossier te werken. Hoe vaak de dossiers en opdrachten geprint moeten worden is afhankelijk van het aantal groepen die dit dossier gaan behandelen.

Hot tip

De opdrachten kunnen ook als huiswerk worden meegegeven of binnen zelfstudietijd worden gemaakt. De gemaakte opdrachten kunnen tot een portofolio worden samengesteld.

In het schema hieronder wordt een tijdsindicatie vermeld per opdracht (onder het kopje tijd voor de groepjes). Het is daarnaast mogelijk om de groepen afwisselend door middel van een korte pitch te laten vertellen over hun personage en hun antwoorden op een bepaalde opdracht. Het is raadzaam om hooguit één groep per opdrachtenronde zijn uitkomsten te laten presenteren.

Schematisch overzicht:

	Omschrijving	Tijd voor de groepjes	Klassikale bespreking	Groepsdiscussie
1	Wat zijn de problemen?	30 minuten	10 minuten per dossier	20 minuten
2	Budgetoverzicht	30 minuten	10 minuten per dossier	
3	Prioriteren van problemen	20 minuten	10 minuten per dossier	20 minuten

4	Oplossen van de problemen.	30 minuten	10 minuten per dossier	30 minuten
---	----------------------------	------------	------------------------	------------

Opdracht 1 – Wat zijn de problemen van Sem?

Voor deze vraag hebben de studenten minimaal 30 minuten voor beantwoording (incl. lezen dossier).
 Klassikale bespreking neemt 10 minuten in beslag.
 Voor de groepsdiscussie staat 20 minuten.

Het belangrijkste bij deze opdracht is dat studenten beseffen dat problemen elkaar kunnen versterken of veroorzaken. Maar ook dat financiële problemen vaak het gevolg zijn van een ander probleem of juist problemen veroorzaken. Het tekort komen van geld, hangt vaak samen met het leefpatroon, de bestedingen die worden gedaan of de keuzes die in het leven worden gemaakt. Het is veelal een gedragsprobleem.

De problemen die in het dossier zijn opgenomen zijn de volgende:

Probleem	Omschrijving
Geldproblemen	Sem heeft een geheime credit card. Hij is de brief die de maatschappij heeft gestuurd kwijt. Het is niet duidelijk wat voor een brief dit was. Sem onderneemt geen actie want ziet hier geen urgentie in. Sem's zijn ouders hebben bezoek gehad van een gerechtsdeurwaarder. Het lijkt te gaan over beslag op de goederen (spullen in huis). Sem maakt zich zorgen over zijn computerspullen. Geld zaken zijn slecht bespreekbaar thuis. Sem heeft aan het einde van zijn dagboek geen baan meer. Hij heeft dus geen inkomsten, maar wel uitgaven.
Leef- en bestedingspatroon	Sem lijkt niet erg bezig te zijn met zijn financiën. Hij koopt dure spullen voor zijn game hobby. Op dit moment ontstaan de eerste schulden. Zo heeft hij computerspullen op afbetaling gekocht en heeft hij een credit card. Doordat er thuis niet wordt gepraat over geld, ontvangt Sem op dit vlak weinig ondersteuning. Sem heeft de gewoonte om of te gaan gamen of iets te gaan kopen als hij zich rot voelt. Dit is een belangrijke trigger voor het ontstaan van schulden.

Opleiding en werk	Sem had tot voor kort een goede baan en werkt als servicemonteur. Hij volgde de opleiding elektrotechniek maar is hier plots mee gestopt omdat hij er geen zin meer in heeft en het nut er niet van inziet. Wat hij zich niet realiseert is dat hij dan zonder diploma uitvalt. Dit kan toekomstige gevolgen hebben zoals het niet beschikken over bepaalde startkwalificaties.
Woonsituatie	Sem woont bij zijn ouders die in een schuldsituatie verkeren. Er is al een deurwaarder aan de deur geweest. Sem heeft erg veel last van de ruzies die zijn ouders hebben over geld. Hij wil dan ook graag het huis uit. Maar gezien zijn bestedings- en leefpatroon is het de vraag of dit een goede stap is.
Sociaal	Sem lijkt niet echt een sociaal leven te hebben. Hij benoemt dat hij in het verleden met vrienden pokerde, maar dat gebeurt ook niet meer. Als hij zich wil ontspannen gaat hij gamen. Een sociaal netwerk is nodig om ervaringen, zorgen en vragen te kunnen delen. Sem is erg onzeker en heeft ADHD. Hier heeft hij (nog) geen professionele hulp voor ingeschakeld.
Juridisch	Sem is plotseling gestopt met zijn opleiding. Onduidelijk is welke opleiding hij nu precies gaat doen en hoe hij deze opleiding gaat betalen. Een klasgenoot doet de suggestie voor een (Wajong) uitkering aan te vragen. Sem zal hoogstwaarschijnlijk niet snel voor een uitkering in aanmerking komen. Op zijn werk wordt Sem mede gedeeld dat hij niet meer hoeft te komen. Hij lijkt hier niets mee te gaan doen.

Hot tip

Leg tijdens de discussie de nadruk op hoe problemen worden ervaren. Wat zien de studenten als een echt probleem en wat niet? Laat ze uitleggen waarom zij het een probleem vinden.

Vraag naar wat korte termijn en lange termijn problemen zijn en laat ze discussiëren over wat belangrijk is en hoe deze problemen elkaar beïnvloeden.

Opdracht 2 - Budgetoverzicht

Voor deze vraag hebben de studenten 30 minuten voor beantwoording.
 Klassikale bespreking neemt 10 minuten per dossier in beslag.

De volgende inkomsten en uitgaven zijn bekend door Sem' s bankafschriften:

Inkomsten	Uitgaven	Gemiddeld	
Werk € 875,69 Let op: Sem heeft geen baan meer dus volgende maand is dit € 0,- als hij geen actie onderneemt. Zorgtoeslag Niet aangevraagd	Woonlasten Kostgeld bij ouders Verzekeringen Ziektekosten Abonnement/lidmaatschap Telefoon	€ 250,- € 77,50 € 15,-	Vaste lasten
	Auto Benzine (maand één € 48,73 maand twee € 49,53) Verzekering	€ 49,13 € 110,35	
	Huishoudelijke kosten en overig Eten en drinken volgens bankafschriften (maand één € 22,50 maand twee € 67,21) Gamers & voetbal (maand één € 329,99 maand twee € 325,75)	€ 44,86 € 327,87	
Totaal		In: € 875,69 Uit: € 874,71 Per maand € 0,98 over	

Het patroon is dat Sem iedere maand maar net uit komt met zijn geld. Zijn geld is vrijwel op als zijn salaris wordt gestort. Sem is niet bezig met geldzaken; net zoals zijn ouders. Als hij op zichzelf wil gaan wonen zal het uitgaven patroon moeten wijzigen omdat er anders niet voldoende geld over houdt voor de vaste lasten. Zijn inkomen valt straks weg, maar er is nog geen plan B. Hij heeft recht op zorgtoeslag, maar heeft dit niet aangevraagd.

Hot Tip

Bespreek met de klas wat zij zouden opnemen in de inkomsten en uitgaven overzicht. Neem je ook aflossingen mee of kosten die betaald moeten worden voor een credit card? Zou Sem niet alvast moeten sparen voor spullen voor zijn eigen woning? Wat vinden ze van de inkomsten en uitgaven. Is het veel, of weinig? Vinden ze het normaal? Bespreek ook welke inkomsten en uitgaven ze missen en waarom het belangrijk is om hier rekening mee te houden.

Vraag of studenten zelf wel eens zo een overzicht hebben gemaakt. Zouden ze het budgetoverzicht voor hun eigen situatie kunnen invullen?

Opdracht 3 – Prioriteren van de problemen

Voor deze vraag hebben de studenten 20 minuten voor beantwoording.
Klassikale bespreking neemt 10 minuten per dossier in beslag.
Voor de groepsdiscussie staat 20 minuten.

De volgorde hieronder zegt niets over wat het belangrijkste probleem zou zijn. Veel antwoorden zijn goed zolang de problemen tegelijkertijd of volgordelijk kunnen worden aangepakt en de eventuele oplossing voor het ene probleem niet de oplossing voor een ander probleem in de weg staat.

De problemen van Sem die gesignaleerd kunnen worden zijn de volgende.

Geldproblemen

- Verlies werk.
- Leent geld zonder na te denken over de consequenties (credit card en op krediet kopen).
- Niet reserveren voor toekomstige eigen woning.
- Nu maakt Sem geen gebruik van studiefinanciering. Onduidelijk is wat voor een opleiding hij precies gaat doen. We weten ook niet welke kosten hieraan zijn verbonden en of hij hiervoor misschien studiefinanciering kan aanvragen.
- Sem heeft geen zorgtoeslag aangevraagd.

Leef- en bestedingspatroon

- De eerste schulden ontstaan nu (credit card, op afbetaling kopen).
- Geeft veel uit aan minder belangrijke dingen.
- Thuis geen goed voorbeeld.
- Slecht overzicht.
- Compenseert rot gevoelens met gamen en kopen.

Opleiding en werk

- Plots gestopt met elektrotechniek.
- Geen baan meer.
- Beschikt mogelijk niet over startkwalificaties.

Woonsituatie

- Wens om op zichzelf te gaan wonen maar geen financiële ruimte hiervoor.
- Dreigend beslag op de goederen door schulden van zijn ouders.

Sociaal

- Netwerk lijkt heel beperkt.
- ADHD.
- Erg zoekende naar wat hij wil in het leven.

Juridisch

- Mogelijk recht op regelingen als studiefinanciering en zorgtoeslag.
- Geen actie ondernomen op beëindiging werk.
- Dreigend beslag op de goederen (spullen) van ouders en op die van Sem zelf.

Hot tip

Hier gaat het erom dat de studenten niet uitvoerig gaan praten over hoe ze het probleem gaan aanpakken (dat is de volgende vraag). Het gaat er vooral om dat studenten uitleggen waarom ze dit de top 3 aan problemen vinden. Wat zouden ze zelf als het meest vervelend of het meest ernstig ervaren?

Ook hier speelt weer of ze kijken naar de korte of lange termijn problemen.

Opdracht 4 – Oplossen van de problemen van Sem

Voor deze vraag hebben de studenten 30 minuten voor beantwoording.
Klassikale bespreking neemt 10 minuten per dossier in beslag.
Voor de groepsdiscussie staat 30 minuten.

In deze opdracht gaat het erom dat de studenten nadenken over wie hen kan helpen bij het probleem. De studenten hoeven het probleem zelf niet op te lossen, maar mogen wel nadenken hoe ze dat zouden doen en met behulp van wie.

Het doel is om inzicht te krijgen in de lokale sociale kaart en te beseffen dat er meerdere instanties zijn die je kunnen helpen, met zeer uiteenlopende problemen. Het helpt als er bijvoorbeeld foldermateriaal van instanties aanwezig is, of studenten via hun smartphone kunnen zoeken of mogen bellen naar verschillende instanties. Zeker het daadwerkelijk contact zoeken met instanties bleek van grote meerwaarde voor de impact van deze lesmethode.

Probleem	Mogelijke oplossing(en)	Organisatie die hierbij zou kunnen helpen	Hoe?
Leef- en besteding patroon	Overzicht in financiële situatie verkrijgen. Minder emotie aankopen doen. Minder terugtrekken werken aan goed dagen nachtritme/ dagbesteding	Gemeentelijke kredietbank / schuldhulpverlening Maatschappelijk werk JIP Sociale kring	Er kan op diverse manieren contact gezocht worden met de organisaties. Langs gaan Intake Website Telefoon E-mail Chat Facebook Etc.
Opleiding/ werk	Overstap naar nieuwe studie heroverwegen en beter regelen. Gesprek aangaan met werkgever.	School Werkgever Sociale kring	
Woonsituatie	Zorgen voor een stabiele woonsituatie, of door gesprek met ouders aan te gaan, of zelf woonruimte te verkrijgen.	Sociale kring Woningbouwcorporatie	
Sociaal	Minder afzonderen en meer delen met vrienden.	Maatschappelijk werk Sociale kring	
Juridisch	Andere baan zoeken? Betaling van nieuwe studie regelen Studiefinanciering aanvragen? Zorgtoeslag aanvragen	Juridisch loket Maatschappelijk werk Decaan op school Belastingdienst	

Hot tip

Het doel van de oefening is studenten een hulpvraag te laten formuleren. Wat gaat nu niet goed? Wat zou hieraan gedaan kunnen worden? En welke instanties zouden hierbij behulpzaam kunnen zijn? Zo ervaren de studenten dat er hulp mogelijk is en hoe deze hulp aan te vragen.

Laat studenten hierbij eigen ervaringen uitwisselen.

Waarvoor hebben ze hulp gezocht? Waren de instanties makkelijk te vinden? Hoe weten ze dat ze bij deze instanties terecht kunnen? Hoe is de instantie bereikbaar? Hebben ze het geprobeerd? Wat kregen ze te horen? Hoe ging dat (zouden ze gewoon binnen kunnen lopen of moesten ze zich aanmelden, moeten ze voorbereid op gesprek komen en wat moesten ze meenemen, etc.)? Heeft de inzet van de instantie geholpen? Hebben ze tips?